

**STREFA SCHENGEN
I INNE MOŻLIWOŚCI
ROZWOJU WSPÓŁPRACY
TRANSGRANICZNEJ
W EUROREGIONIE
ŚLĄSK CIESZYŃSKI**

**RAPORT Z KONFERENCJI TEMATYCZNYCH
ZREALIZOWANYCH 26 I 27 PAŹDZIERNIKA 2009 ROKU
W JAWORZU I JASTRZĘBIU ZDROJU**

Cieszyn, 2010 r.

© Copyright by Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” w Cieszynie

ISBN 978-83-89796-42-4

Autorzy:

Agnieszka Nowak, Marek Olszewski / Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” w Cieszynie

Konsultacja:

Bogdan Kasperek / Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” w Cieszynie

Fotografie: Archiwum Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” w Cieszynie

Wydawca: Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” w Cieszynie, Rynek 18, 43-400 Cieszyn
Interfon Sp. z o.o., ul. Olszaka 5, 43-400 Cieszyn

Opracowanie graficzne: Henryk Jasiński

Druk: Interfon Sp. z o.o., ul. Olszaka 5, 43-400 Cieszyn

Publikacja została dofinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach realizacji projektu „Chcemy, abyście o Nas wiedzieli! Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko szkołą integracji europejskiej”

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
1. Schengen	5
1.1. Układ z Schengen	5
1.2. Podstawy prawne funkcjonowania strefy Schengen	5
1.3. Przynależność do strefy Schengen	6
2. Sprawozdanie z przebiegu konferencji tematycznych	7
3. Wnioski z przeprowadzonych konferencji tematycznych	9
4. Analiza wyników ankiet	14
5. Potencjalne kierunki rozwoju współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński	16
Podsumowanie	22
Literatura	23
Shnutí	24
Résumé	24

WPROWADZENIE

Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” - polski partner Umowy o współpracy regionalnej pod nazwą „Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko” od dwunastu lat stara się w skuteczny sposób reagować na zmieniającą się rzeczywistość. Dzięki podejmowanym różnego rodzaju inicjatywom o znaczącym oddziaływaniu na cały obszar przygraniczny Stowarzyszenie wspiera rozwój lokalny i regionalny w obszarach przylegających do granicy polsko-czeskiej w rejonie biegu rzeki Olzy¹. Wśród najważniejszych dotychczas zrealizowanych przedsięwzięć można wymienić między innymi:

- polsko-czeskie projekty służące promocji regionu oraz zwiększaniu jego atrakcyjności turystycznej, w tym między innymi: „Interturism - Wspólna strategia rozwoju turystyki w Beskidzie Śląskim i Beskidzie Śląskomorawskim”, „Regioutour - trasy rowerowe Euroregionu Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko”, „Infotour”, „Infotur - 2”;
- polsko-czeskie projekty z obszaru planowania przestrzennego i infrastruktury drogowej, takie jak: „Modelowe studium przekraczania granic w 2005 r. Border Crossing”, „Modernizacja dróg dojazdowych do przejść granicznych w rejonie Cieszyna”;
- polsko-czeski projekt informacyjny „Inforeg - aktywizacja agencji informacji przygranicznych w regionie Śląska Cieszyńskiego”;
- projekty inspirowane współpracą z instytucjami z pogranicza francusko-niemieckiego - Eurodystryktem Regio Pamina oraz Euro-Institutem z Kehl: „Inforeg 2006” - system transgranicznego partnerstwa sieciowego wspomaganego informacją, „Międzynarodowe seminarium pn.: Koncepcja powstania EuroInstytutu PL-CZ”.

Jednym z ostatnich wydarzeń, które miało istotne znaczenie dla pogranicza Śląska Cieszyńskiego, było wejście Polski i Czech do strefy Schengen w grudniu 2007 roku. Wiązało się ono bowiem nie tylko ze zniesieniem kontroli na wewnętrznych granicach łączących oba kraje z sąsiednimi państwami Unii Europejskiej, lecz również z wieloma innymi zmianami, które w mniejszym lub większym stopniu wpłynęły i wciąż wpływają na różne aspekty życia społeczno-gospodarczego. W następstwie tych przeobrażeń Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” w 2009 roku przygotowało projekt pod nazwą „Schengen - przestrzeń nowych możliwości. Organizacja międzynarodowych konferencji w ramach wzmacniania współpracy na polsko-czeskim pograniczu”. Przedsięwzięcie zostało wybrane do dofinansowania w ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Śląskiego w dziedzinie działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami. Nawiązywało ono bezpośrednio do realizowanego obecnie przez Stowarzyszenie „Olza” projektu „Chcemy, abyście o Nas wiedzieli! Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko szkołą integracji europejskiej”, dofinansowanego z Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Śląsk Cieszyński Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska 2007 - 2013. W ramach zadania przeprowadzono dwie konferencje poświęcone problematyce Schengen, związane tematycznie z obszarami działalności czterech euroregionalnych grup roboczych, które miały na celu dostarczenie odpowiedzi na pytanie, czy wejście Polski i Czech do strefy Schengen stworzyło i stwarza nowe możliwości instytucjom i organizacjom funkcjonującym w obszarze przygranicznym Śląska Cieszyńskiego oraz jego mieszkańcom. Pierwsza z nich pod nazwą „Wejście Polski i Czech do strefy Schengen szansą dla rozwoju turystyki, sportu, kultury i przedsiębiorczości” odbyła się 26 października 2009 roku w Jaworzu, druga pod nazwą „Wejście Polski i Czech do strefy Schengen szansą dla rozwoju kształcenia, współpracy szkół, organizacji pozarządowych oraz współpracy terytorialnej” została zrealizowana 27 października 2009 roku w Jastrzębiu Zdroju. Na konferencjach podjęto również kwestie związane z tworzeniem europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej (EUWT), a także dyskutowano o przyszłych kierunkach rozwoju współpracy transgranicznej istotnych z punktu widzenia Euroregionu Śląsk Cieszyński. Uczestnikami konferencji byli między innymi eksperci z Polski (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) i Czech (Kraj Morawsko-Śląski) zajmujący się problematyką EUWT, pełnomocnik ds. rozwoju z Biura Współpracy Dolnego Renu i Województwa Śląskiego, przedstawiciele euroregionalnych grup roboczych z polskiej strony Euroregionu Śląsk Cieszyński oraz przedstawiciele Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, tworzący personel projektowy.

Niniejszy Raport, który jest efektem realizacji konferencji tematycznych, składa się z pięciu części. Pierwszy rozdział publikacji stanowi odniesienie do treści wystąpień poświęconych problematyce Schengen, wygłoszonych w trakcie oficjalnej części konferencji. Kolejny jest zapisem ich przebiegu, opartym w głównej mierze na części warsztatowej przedsięwzięcia. W dwóch następnych rozdziałach przedstawiono wnioski z przeprowadzonych dyskusji i badań ankietowych, które pozwoliły wytyczyć potencjalne kierunki rozwoju współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński opisane w ostatnim rozdziale publikacji.

¹ Par. 1, Pkt. 2 Statutu Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” z siedzibą w Cieszynie.

1. SCHENGEN

Idea znoszenia kontroli granicznej na granicach państw europejskich ma ponad półwieczną historię. Nie rozpoczęła się ona w 1985 roku wraz z podpisaniem Układu z Schengen o stopniowym znoszeniu kontroli na wspólnych granicach między krajami Unii Gospodarczej Beneluksu, Francją i Republiką Federalną Niemiec, ale zrodziła się znacznie wcześniej, bo już w latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku. Kraje skandynawskie, w ramach Konwencji z 1957 roku zawartej w Kopenhadze między Danią, Finlandią, Norwegią i Szwecją, jako pierwsze zainicjowały współpracę mającą na celu znoszenie kontroli na granicach państw europejskich. Nieco później podobne działania podjęły kraje Beneluksu, podpisując w 1960 roku Konwencję zakładającą możliwość swobodnego przemieszczania się obywateli Belgii, Holandii i Luksemburgu oraz osób przebywających na terytorium tych krajów. Również doświadczenia płynące ze współpracy francusko-niemieckiej miały wpływ na późniejszy akt zawarcia Porozumienia Schengen. Państwa te w 1984 roku w Saarbrücken podpisały umowę o stopniowym znoszeniu kontroli granicznych, w wyniku której kontrole osobowe ograniczono do kontroli wzrokowej².

1.1. UKŁAD Z SCHENGEN

W następstwie pozytywnych skutków współpracy francusko-niemieckiej w zakresie uproszczenia procedur przekraczania granic oraz innych prób wprowadzenia swobodnego przepływu osób na terytorium Unii Europejskiej, 14 czerwca 1985 roku w Luksemburgu zawarto międzynarodową umowę zwaną Układem z Schengen. Układ ten miał za zadanie zastosowanie takich środków, które z jednej strony ułatwiłyby przekraczanie granic wewnętrznych Wspólnoty, z drugiej natomiast uszczelnilyby jej granice zewnętrzne. Zakładał on stopniowe znoszenie kontroli na granicach wewnętrznych, co pozwoliłoby na zagwarantowanie swobody przepływu osób na obszarze składającym się z terytoriów państw-sygnatariuszy - strefy Schengen. Układ - zwany w skrócie Schengen I - ostatecznie wszedł w życie 26 czerwca 1995 roku³. Warto zauważyć, że wynikająca z postanowień Układu zasada swobodnego przepływu osób dotyczy nie tylko obywateli państw-sygnatariuszy, ale wszystkich osób dowolnej narodowości i o dowolnym obywatelstwie, które przekraczają granice wewnętrzne na obszarze objętym Układem⁴.

1.2. PODSTAWY PRAWNE FUNKCJONOWANIA STREFY SCHENGEN

Wraz z podpisaniem Układu z Schengen rozpoczął się proces znoszenia kontroli na wspólnych wewnętrznych granicach państw-sygnatariuszy. Był to początek drogi, która miała zapewnić swobodę w przepływie osób i tym samym usprawnić życie wielu milionom obywateli państw strefy Schengen. 19 czerwca 1990 roku podpisano Konwencję Wykonawczą do Układu z Schengen, jako odpowiedź na potrzebę praktycznych rozwiązań w ramach Układu, której sam Układ z 1985 roku nie przewidywał. Konwencja stanowiła uszczegółowienie porozumienia z 1985 roku, a jej celem było zapewnienie bezpiecznego zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych, przy jednoczesnym zminimalizowaniu zagrożeń związanych z działalnością przestępczą, w oparciu o tak zwane środki kompensacyjne⁵. W ten sposób miał się urzeczywistnić główny cel założony w Układzie z Schengen, jakim był swobodny przepływ osób. Wśród środków kompensacyjnych, które znalazły się w Konwencji Wykonawczej można wymienić⁶:

- ujednoczenie standardów kontroli na granicach zewnętrznych, w tym wymogów wizowych oraz postępowania wobec obcokrajowców;
- harmonizację przepisów w dziedzinie polityki azylowej;
- ściślejszą współpracę pomiędzy narodowymi służbami policyjnymi, zwłaszcza w zakresie pościgu i obserwacji transgranicznej;
- współpracę sądową i administracyjną dotyczącą między innymi ekstradycji oraz wykonywania wyroków w sprawach karnych;
- jednolitą politykę przeciwdziałania handlowi narkotykami i innymi środkami odurzającymi, a także dotyczącą posiadania i obrotu bronią palną oraz amunicją;
- stworzenie i funkcjonowanie Systemu Informacji Schengen oraz zasad ochrony danych osobowych.

² A. Dudzic, *Polska w strefie Schengen*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009, s. 3.

³ Ibidem, s. 4.

⁴ W. Drożdż, *Biuletyn Informacyjny Polska w strefie Schengen*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa, s. 6.

⁵ A. Dudzic, *Polska w strefie Schengen*, op.cit., s. 4-5.

⁶ W. Drożdż, *Biuletyn Informacyjny*, op.cit., s. 7.

Innymi aktami prawnymi, poza Układem z Schengen oraz Konwencją Wykonawczą do Układu z Schengen, stanowiącymi podstawę prawną funkcjonowania obszaru Schengen były⁷:

- protokoły i porozumienia o przystąpieniu do Układu z 1985 roku i Konwencji Wykonawczej z 1990 roku zawarte z Włochami, Hiszpanią i Portugalią, Grecją, Austrią, Danią, Finlandią i Szwecją, wraz z dołączonymi do nich aktami końcowymi i deklaracjami;
- decyzje i deklaracje przyjęte przez Komitet Wykonawczy, utworzony na mocy Konwencji Wykonawczej z 1990 roku, oraz akty przyjęte w celu wprowadzenia w życie Konwencji przez organy, którym Komitet Wykonawczy przyznał uprawnienia decyzyjne.

Przystąpienie nowego kraju do Układu z Schengen wiązało się i wiąże z koniecznością dostosowania się do wymogów określonych w dokumentach prawnych stanowiących o funkcjonowaniu obszaru Schengen. To stosunkowo długi proces, wymagający wykazania, że w danym państwie wdrożono odpowiednie regulacje prawne, a zobowiązania wynikające z dorobku prawnego (acquis) Schengen są realizowane w wystarczającym stopniu⁸. W zamian za spełnienie stawianych nowemu państwu członkowskiemu wymagań, staje się ono równoprawnym uczestnikiem obszaru strefy Schengen, mogącym korzystać z przywilejów, jakie wiążą się z przynależnością do Układu, a jednocześnie odpowiedzialnym za dbanie o optymalne zagwarantowanie wspólnego bezpieczeństwa na tym obszarze.

1.3. PRZYNALEŻNOŚĆ DO STREFY SCHENGEN

Państwami strefy Schengen określane są te kraje, które przystąpiły do Konwencji Wykonawczej Schengen i Układu z Schengen lub są związane w określonym zakresie przepisami tychże aktów prawnych na podstawie umowy międzynarodowej⁹. Do chwili obecnej wymogi zezwalające na przynależność do obszaru Schengen spełniło 25 krajów (tabela 1). Państwami, które planują wejść do strefy Schengen są: Liechtenstein, Cypr, Bułgaria oraz Rumunia¹⁰.

Tabela 1. Zestawienie państw należących do obszaru Schengen.

ROK PRZYSTĄPIENIA	PAŃSTWO
1995	Belgia, Francja, Holandia, Niemcy, Luksemburg, Hiszpania, Portugalia
1998	Austria, Włochy
2000	Grecja
2001	Dania, Finlandia, Szwecja, Islandia, Norwegia
2007	Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry
2008	Szwajcaria

Źródło: A. Dudzic, *Polska w strefie Schengen*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009, s. 6.

Należy zauważyć, że zakres udziału poszczególnych państw w realizacji dorobku (acquis) Schengen jest bardzo zróżnicowany. Uczestnictwo w Schengen odbywa się na różnych zasadach w odniesieniu do poszczególnych państw¹¹:

- państwa, które zawarły Układ z Schengen i Konwencję Wykonawczą Schengen: Belgia, Francja, Holandia, Niemcy, Luksemburg;
- państwa, które przystąpiły do Układu z Schengen i Konwencji Wykonawczej Schengen: Włochy, Hiszpania, Portugalia, Grecja, Austria, Dania, Finlandia, Szwecja;
- państwa stowarzyszone (związane częścią dorobku Schengen na podstawie umów międzynarodowych): Norwegia, Islandia, Szwajcaria;
- państwa posiadające „specjalny status”, wobec których mają zastosowanie tylko wybrane przepisy dorobku Schengen: Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Republika Irlandii;
- państwa, które są związane dorobkiem Schengen, ale które były lub są ograniczone możliwością stosowania całości przepisów Schengen. Dopiero decyzja Rady Unii Europejskiej umożliwiła lub umożliwi im pełne stosowanie przepisów Schengen: Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry, Bułgaria, Rumunia, Cypr.

⁷ A. Dudzic, *Polska w strefie Schengen*, op.cit., s. 7.

⁸ Ibidem, s. 31.

⁹ Ibidem, s. 9.

¹⁰ W. Drożdż, *Biuletyn Informacyjny*, op.cit., s. 8.

¹¹ A. Dudzic, *Polska w strefie Schengen*, op.cit., s. 8-10.

2. SPRAWOZDANIE Z PRZEBIEGU KONFERENCJI TEMATYCZNYCH

Wychodząc naprzeciw nowym wyzwaniom, jakie niesie ze sobą zmieniająca się rzeczywistość Polski i Czech od momentu wstąpienia w szeregi państw Unii Europejskiej, a następnie do Układu z Schengen, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” - polski partner Umowy o współpracy regionalnej pod nazwą „Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko” podjęło się realizacji zadania „Schengen - przeszerzeń nowych możliwości. Organizacja międzynarodowych konferencji w ramach wzmocnienia współpracy na polsko-czeskim pograniczu”, która została zakończona w listopadzie ubiegłego roku.

Projekt stanowił próbę dokonania bilansu wejścia Polski i Czech do strefy Schengen, polegającą na określeniu pozytywnych i negatywnych skutków funkcjonowania obu krajów w rzeczywistości Schengen oraz uzyskaniu odpowiedzi na pytanie, czy przynależność Polski i Czech do strefy Schengen stworzyła i stwarza wymierne korzyści dla rozwoju współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński, z punktu widzenia polskich i czeskich instytucji oraz lokalnej społeczności. Służyły temu dwie międzynarodowe konferencje tematyczne oraz badania ankietowe stanowiące uzupełnienie pozyskanych w trakcie konferencji informacji.

Pierwsza z nich pod nazwą „Wejście Polski i Czech do strefy Schengen szansą dla rozwoju turystyki, sportu, kultury i przedsiębiorczości” odbyła się 26 października 2009 roku w Jaworzu, druga pod nazwą „Wejście Polski i Czech do strefy Schengen szansą dla rozwoju kształcenia, współpracy szkół, organizacji pozarządowych oraz współpracy terytorialnej” została zrealizowana 27 października 2009 roku w Jastrzębiu Zdroju. Konferencje adresowane były do przedstawicieli euroregionalnych grup roboczych z Polski i Czech, przedstawicieli samorządów członkowskich Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” oraz przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych we współpracę transgraniczną. Zgodnie z założeniami projektu, prelegentami konferencji mieli być eksperci z Polski, Czech oraz z obszaru obejmującego swym zasięgiem Departament Dolnego Renu i kraj związkowy Badenii-Wirtembergię, z którym Euroregion Śląsk Cieszyński od kilku lat współpracuje. Jednak w następstwie różnych wydarzeń nie udało się zapewnić udziału ekspertów z Francji i Niemiec. Przedstawiciele czeskiego partnera Umowy o współpracy regionalnej pod nazwą „Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko” - Regionálního sdružení územní spolupráce Těšínského Slezska - również nie skorzystali z zaproszenia do uczestnictwa w konferencjach. Wśród osób obecnych znakomitą większość stanowili reprezentacji instytucji i organizacji z kraju.

Każda z konferencji została podzielona na dwie części. W pierwszej o charakterze oficjalnym przedstawiono założenia projektu, omówiono problematykę strefy Schengen oraz powoływania europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej. Druga część miała charakter warsztatów, podczas których uczestnicy podzieleni na grupy, zgodnie z reprezentowanymi przez nich obszarami działalności, mieli okazję wymiany myśli i spostrzeżeń dotyczących wpływu uczestnictwa Polski i Czech w Układzie z Schengen na poszczególne dziedziny życia społeczno-gospodarczego: turystykę, sport, kulturę, przedsiębiorczość, kształcenie, współpracę szkół i organizacji pozarządowych oraz współpracę terytorialną. Zadaniem członków zespołów koordynowanych przez personel projektowy było określenie istniejących przeszkód w polsko-czeskiej współpracy transgranicznej w obszarze Euroregionu Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko oraz możliwości jej rozwoju w kontekście przynależności Polski i Czech do strefy Schengen. Ich rola polegała również na przedstawieniu pomysłów na wspólne polsko-czeskie przedsięwzięcia, których realizacja mogłaby w rezultacie wpłynąć na poprawę wybranych aspektów współpracy prowadzonej na polsko-czeskim pograniczu, a także na określeniu zakresu udziału Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” we wskazanych pomysłach na projekty.

Podczas realizacji części warsztatowej uczestnicy konferencji zwrócili uwagę na różnego rodzaju bariery mające negatywny wpływ na współpracę między Czechami a Polakami, wśród których wymienili między innymi:

- stereotypy, mentalność;
- różnice kulturowe;
- zaszczości historyczne, w tym problem praw polskiej mniejszości narodowej na Zaolziu;
- bariery językowe;
- niedostosowanie przepisów unijnych do realiów;
- niedopasowanie struktur organizacyjnych krajów sąsiedzkich;
- bariery systemowe w oświacie;
- bariery administracyjno-formalne w realizacji projektów transgranicznych.

Na postawione uczestnikom konferencji pytanie, czy przynależność Polski i Czech do strefy Schengen wiąże się ich zdaniem z nowymi możliwościami współdziałania polskich i czeskich instytucji oraz lokalnej społeczności w zakresie prowadzonej współpracy transgranicznej, odpowiedzi były zróżnicowane. Część osób stwierdziła, że wydarzenie z przełomu 2007 i 2008

roku zasadniczo wpłynęło na ułatwienie polsko-czeskich kontaktów we współpracy transgranicznej. Większość wyraziła jednak przekonanie, że poza usprawnieniem ruchu na przejściach granicznych łączących Polskę z Czechami, inne zmiany o charakterze społecznym, czy gospodarczym są praktycznie niedostrzegalne lub widoczne w niewielkim stopniu, a jeśli już pojawiają się jakieś przeobrażenia, to niekoniecznie wynikają one bezpośrednio z wejścia Polski i Czech do strefy Schengen.

Podczas formułowania pomysłów na wspólne polsko-czeskie inicjatywy, które mogłyby być prowadzone w ramach współpracy transgranicznej, uczestnicy konferencji wskazali między innymi następujące propozycje:

- promowanie strefy Schengen, jej znaczenia z punktu widzenia przeciętnego obywatela;
- promowanie dziedzictwa kulturowego kraju sąsiedniego wśród młodzieży;
- popularyzacja idei współpracy transgranicznej wśród młodzieży;
- edukacja regionalna (szkolenia dla nauczycieli, spotkania dla młodzieży);
- aktywizacja współpracy transgranicznej polegająca na promowaniu sportu kraju sąsiedniego - tych dyscyplin sportowych, które są lepiej rozwinięte w kraju sąsiednim;
- popularyzacja atrakcji turystycznych, turystyki kwalifikowanej;
- przygotowanie transgranicznego studium komunikacyjnego polegającego na powiązaniu ruchu lokalnego z ruchem krajowym i międzynarodowym, wraz z analizą SWOT;
- inwentaryzacja i aktualizacja istniejących miejsc przekraczania granicy w oparciu o dokument „Modelowe studium przekraczania granic w 2005 r. Border Crossing”;
- poprawa oznakowania drogowego prowadzącego do możliwych miejsc przekraczania granicy;
- analiza możliwości stworzenia zintegrowanej komunikacji zbiorowej w gminach lub miejscowościach przygranicznych;
- podjęcie działań zmierzających do ujednoczenia przepisów związanych z przekraczaniem granicy przez osoby niepełnoletnie;
- zabezpieczenie terenu przed powodzią, zwłaszcza w dolinach rzek Piotrówki i Olzy;
- prowadzenie transgranicznego monitoringu zanieczyszczeń;
- podjęcie próby wypracowania postępowania przy realizacji inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na środowisko;
- stworzenie forum organizacji pozarządowych służącego wymianie informacji, doświadczeń i pomysłów;
- stworzenie partnerstwa branżowego z zakresu przedsiębiorczości.

Przedstawiciele instytucji biorących udział w konferencjach wyrazili opinię, że w zakresie doskonalenia działań o charakterze transgranicznym, ważną rolę odgrywa Euroregion Śląsk Cieszyński, który po polskiej stronie reprezentowany jest przez Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”. Według nich podstawowe zadania Euroregionu powinny koncentrować się na kierowaniu wspólnymi polsko-czeskimi działaniami oraz wspieraniu tych pomysłów, które są kluczowe z punktu widzenia potrzeb i rozwoju obszaru przygranicznego. Ponadto - zdaniem uczestników - rolą Stowarzyszenia powinno być również zachęcanie instytucji i organizacji z obszaru Euroregionu do podejmowania polsko-czeskich inicjatyw służących pogłębieniu współpracy oraz skierowanych na rozwój regionu. Mogłyby temu służyć szkolenia, spotkania, wymiana informacji i doświadczeń, zwłaszcza z zakresu realizacji projektów z funduszy europejskich. Uczestnicy spotkań wskazali jeszcze jedną funkcję Stowarzyszenia, która ich zdaniem powinna polegać na inicjowaniu współpracy pomiędzy polskimi i czeskimi instytucjami z obszaru Euroregionu za pośrednictwem zbudowanej i aktualizowanej przez Stowarzyszenie bazy ofert współpracy, służącej wymianie pomysłów na wspólne przedsięwzięcia w wybranych obszarach współdziałania.

W kontekście prób definiowania możliwości rozwoju polsko-czeskiej współpracy przygranicznej oraz pomysłów na wspólne przedsięwzięcia, jak również podjęcia kwestii przynależności Polski i Czech do strefy Schengen i zmian, które się z nią wiążą, na konferencjach nie mogło zabraknąć tematu europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej, który ze względu na swoją wagę dyskutowany jest na forum europejskim, a coraz częściej również na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Prelekcje na temat samego instrumentu oraz możliwości jego wykorzystania wygłosili eksperci z Polski (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) i Czech (Kraj Morawsko-Śląski) na co dzień związani z problematyką EUWT. Jak zaznaczył jeden z nich, europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej jest z jednej strony stosunkowo nową i tym samym nie do końca sprawdzoną formą prawną, dlatego wybór takiego rozwiązania dla prowadzenia współpracy transgranicznej, może wiązać się z pewnymi trudnościami na etapie jego wdrażania. Z drugiej zaś strony nie można pominać tego wariantu przy podejmowaniu kluczowych decyzji związanych z rozwojem obszarów przygranicznych.

3. WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH KONFERENCJI TEMATYCZNYCH

Konferencje zrealizowane 26 i 27 października 2009 roku w Jaworzu i Jastrzębiu Zdroju miały na celu przybliżenie uczestnikom problematyki związanej ze strefą Schengen oraz z powoływaniem europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej, a także dostarczenie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób przynależność Polski i Czech do strefy Schengen wpłynęła na rozwój różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego na polsko-czeskim pograniczu. Zamiarem organizatorów było również uzyskanie informacji na temat zmian, jakie zaszły na przestrzeni ostatnich 14 lat we Francji i w Niemczech w wyniku udziału obu krajów w Układzie z Schengen. Jak już wcześniej wspomniano, potencjalni prelegenci z pogranicza francusko-niemieckiego odmówili uczestnictwa w konferencjach w charakterze ekspertów. Prawdopodobnie jedną z przyczyn zaistniałej sytuacji była trudność, jaką stanowiło dla nich przedstawienie problematyki Schengen odnoszącej się do tak wielu aspektów - turystyki, sportu, kultury, przedsiębiorczości, kształcenia, współpracy szkół i organizacji pozarządowych, współpracy terytorialnej. Drugą mógł być fakt, że w przeciwieństwie do obywateli niedawno przyjętych państw, mieszkańcy pogranicza francusko-niemieckiego z uwagi na długoletnią przynależność do strefy nie dostrzegają dziś skutków płynących z członkostwa w Układzie lub traktują je jako coś oczywistego, co niekoniecznie można rozpatrywać w kategoriach istotnych zmian. Z kolei przedstawiciele Regionalního sdružení územní spolupráce Těšínského Slezska swoją nieobecność na konferencjach argumentowali licznymi obowiązkami służbowymi. Jednakże pomimo absencji zarówno ekspertów z Francji i Niemiec, jak i przedstawicieli czeskiej strony Euroregionu Śląsk Cieszyński, konferencje zostały przeprowadzone zgodnie z założeniami metodologicznymi, a ich cele osiągnięte w stopniu satysfakcjonującym.

W literaturze poświęconej problematyce Schengen podkreśla się, że dokonujące się zmiany w obrębie strefy, dotyczą ściśle określonych obszarów współpracy. W przypadku Polski, przystąpienie do Układu wpłynęło w szczególności na takie dziedziny życia, jak¹²:

- przekraczanie granic - w tym obszarze nastąpiło zniesienie kontroli granicznej na części lądowych, zewnętrznych granic, łączących Polskę ze Słowacją, z Niemcami, Litwą i Czechami, co w efekcie przyniosło między innymi swobodny przepływ towarów i osób oraz wzrost działalności gospodarczej w strefach przygranicznych. Z kolei w portach lotniczych, wejście do Układu spowodowało wprowadzenie podziału ruchu pasażerskiego na loty w ramach strefy Schengen i poza nią;
- polityka wizowa - w tym obszarze nastąpiło całkowite ujednoczenie polityki wizowej, co wiązało się z zastąpieniem krajowych norm wizowych i przepisów dotyczących wjazdu do Polski dla obywateli Ukrainy, Białorusi i Rosji postanowieniami wspólnej polityki wizowej. Przyjęto ponadto Wizowy System Informacyjny (VIS) wspomagający zarządzanie wspólną polityką wizową, współpracę konsularną i proces konsultacji prowadzonej między centralnymi organami konsularnymi usprawniający walkę z nadużyciami, kontrolę granic, identyfikację i deportację nielegalnych imigrantów;
- polityka migracyjna i azylowa - jednym z działań, jakie podjęto w obszarze przeciwdziałania nielegalnej migracji, było uzyskanie dostępu do Systemu Informacyjnego Schengen, umożliwiającego wymianę danych o osobach i przedmiotach, pozwalającego między innymi na kontrolowanie granic zewnętrznych oraz zatrzymywanie osób i pojazdów poszukiwanych. W zakresie polityki azylowej uzyskano natomiast dostęp do Europejskiego Zautomatyzowanego Systemu Identyfikacji Odcisków Palców (Eurodac), ułatwiającego rozpatrywanie wniosku o azyl oraz weryfikację osób starających się ponownie o uzyskanie azylu w państwie należącym do strefy;
- współpraca służb ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwo - w tym obszarze polskie organy policji otrzymały możliwość działania na terytorium innego państwa, wykorzystując obserwację transgraniczną lub pościg transgraniczny oraz wspomniany wcześniej System Informacyjny Schengen. Ponadto w zakresie współpracy sądowej w sprawach karnych Polska implementowała rozwiązania dotyczące wzajemnej pomocy prawnej, ekstradycji i europejskiego nakazu aresztowania.

Zdaniem osób biorących udział w konferencjach, jednym z podstawowych i najbardziej widocznych skutków wejścia Polski i Czech do strefy Schengen było zniesienie kontroli na granicach wewnętrznych państw członkowskich Układu. Dla przeciętnego obywatela oznaczało to poprawę jakości życia, ponieważ od tego momentu nie był on już poddawany kontroli na granicy i tym samym nie był zmuszany do - czasem wielogodzinnego - oczekiwania w kolejce na odprawę celną. Ponadto w opinii uczestników konferencji, przystąpienie Polski do strefy Schengen odbudowało poczucie wartości i godności Polaka, stawiając go na równi z pozostałymi obywatelami Układu i podnosząc go tym samym do rangi równoprawnego partnera i współuczestnika wspólnego obszaru. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że stwierdzenie to jest wynikiem bolesnych doświadczeń historycznych Polski sprzed 1989 roku. Polityka izolacji prowadzona w tamtym okresie

¹² A. Dudzic, *Polska w strefie Schengen*, op.cit., s. 14-26, 34-37.

w ramach przynależności do Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej i Układu Warszawskiego nie tylko ograniczała Polsce współpracę z Zachodem i państwami ościennymi¹³, ale minimalizowała także kontakty społeczności polskiej ze społecznościami innych krajów. Można zatem stwierdzić, że wejście Polski do strefy Schengen, poza wspomnianymi wcześniej przez uczestników konferencji korzyściami psychospołecznymi związanymi z podniesieniem poczucia wartości Polaków jako obywateli Europy, stworzyło także szansę mieszkańcom terenów przygranicznych na poprawę ich wzajemnych kontaktów oraz nawiązywanie bliższych, bardziej otwartych relacji. Dzięki temu w większym stopniu stało się możliwe tworzenie „pomostów” między sąsiadującymi ze sobą państwami, zmienianie postawy wobec partnera, która wcześniej była nieufna lub nawet wroga, uspołecznianie stosunków zewnętrznym państwu poprzez uczenie się tolerancji wobec odmienności kulturowej i etnicznej sąsiada, przeobrażanie stosunków międzynarodowych, nastawionych na ograniczanie lub eliminowanie wzajemnych antagonizmów i resentymentów¹⁴.

Wejście Polski i Czech do strefy Schengen wiązało się również z pewnymi negatywnymi konsekwencjami. Bezpośrednim zjawiskiem towarzyszącym otwarciu granic był wzrost zagrożenia przestępczością oraz związana z nim nielegalna migracja. Przyjęcie bowiem zasady swobodnego przepływu osób, która dotyczy wszystkich osób legalnie przebywających na terytorium państw członkowskich, bez względu na to, czy osoby te pochodzą z krajów przynależących do Układu z Schengen, czy też nie, oznaczało możliwość uzyskania wizy Schengen, której posiadacz może swobodnie przemieszczać się po całym terytorium państw strefy Schengen. Zniesienie kontroli na granicach wewnętrznych państw członkowskich stało się zatem pewnego rodzaju udogodnieniem dla wszelkiego rodzaju przestępczości zorganizowanej¹⁵.

W opinii uczestników konferencji negatywnym zjawiskiem wynikającym z przystąpienia Polski i Czech do strefy Schengen są utrudnienia związane z dostosowaniem prawa krajowego do przepisów Schengen regulujących kwestie wjazdu osób niepełnoletnich do kraju sąsiedniego. Poza tym przykładem, uczestnicy nie podali żadnych innych negatywnych skutków wynikających z przystąpienia Polski i Czech do Układu.

W trakcie konferencji tematycznych podjęto również próbę zdefiniowania przeszkód w polsko-czeskiej współpracy transgranicznej oraz możliwości jej rozwoju w kontekście przynależności Polski i Czech do strefy Schengen, a także znalezienia konkretnych rozwiązań usprawniających jej dotychczasowy przebieg.

Analiza współpracy transgranicznej prowadzonej na granicach Polski wskazuje, że istnieje szereg różnego rodzaju barier nie pozostających bez wpływu na tego typu współpracę. Przykładowo Stanisław Ciołk¹⁶ identyfikuje najważniejsze ograniczenia współpracy w ramach polskiego pogranicza zachodniego, dzieląc je na formalnoprawne, instytucjonalne, infrastrukturalne, finansowe, gospodarcze, społeczne i środowiskowe (tabela 2). Stosując zaproponowane przez S. Ciołka kryterium identyfikacji ograniczeń współpracy, można zauważyć, że wymienione przez uczestników konferencji przeszkody we współpracy transgranicznej mieszczą się w obrębie trzech grup czynników: formalnoprawnych, instytucjonalnych i społecznych, z czego większość dotyczy tych ostatnich. Nie zostały natomiast wskazane żadne ograniczenia natury infrastrukturalnej, finansowej, gospodarczej i środowiskowej. Prawdopodobnie wynika to ze specyfiki polsko-czeskiego obszaru przygranicznego, w obrębie którego współpraca Polaków i Czechów kształtowana była przede wszystkim pod wpływem czynników osadniczych, geograficznych, industrialnych, cywilizacyjnych i historyczno-politycznych¹⁷. Skomplikowany kontekst historyczno-polityczny Śląska Cieszyńskiego stał się przyczyną jednego z ognisk konfliktu narodowościowego, trwającego do dziś. Złożone są również relacje społeczno-ekonomiczne pomiędzy Polakami i Czechami, co wynika między innymi z braku faktycznej współpracy gospodarczej, społecznej i naukowej obu narodów przed rokiem 1989¹⁸.

Receptą na rozwiązanie niektórych z wymienionych przeszkód mogą być wskazane przez uczestników konferencji propozycje wspólnych polsko-czeskich przedsięwzięć. Koncentrują się one w szczególności na aspektach społecznych, w mniejszym stopniu dotyczą kwestii ograniczeń formalnoprawnych, natomiast w ogóle nie są związane z barierami instytucjonalnymi (tabela 3). Położenie nacisku w postaci propozycji projektowych na ściśle określone obszary nie jest przypadkowe i wydaje się być kluczowe nie tylko z punktu widzenia pokonywania przeszkód, ale także rozwoju polsko-czeskiej współpracy prowadzonej w Euroregionie Śląsk Cieszyński. Oznacza bowiem, że bariery społeczne są największym ograniczeniem współpracy Polaków i Czechów. Wynikają one z kultury, która, jak twierdzi Geert Hofstede,

¹³ M. Gola, *Możliwości współpracy ponad granicami - co zysujemy dzięki euroregionom* [w:] *Horní Slezsko a Severní Morava jako silný region Střední Evropy - Sborník z druhého Česko-polského pracovního semináře - Komorní Lhotka 17.2.-18.2.2000*, Ostrava 2000, s. 46.

¹⁴ M. Olszewski, *Political problems of Polish-Czech cross-border co-operation in the region of Śląsk Cieszyński* - niepublikowany artykuł naukowy.

¹⁵ A. Dudzic, *Polska w strefie Schengen*, op.cit., s. 35-37.

¹⁶ A. Mierosławska, *Czynniki aktywizujące i hamujące rozwój współpracy transgranicznej* [w:] *Samorząd terytorialny*, Nr 3/2004, Wydawnictwo „KiK” Konieczny i Kruszewski/Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o.o., Warszawa 2004, s. 48.

¹⁷ J. Róg, *Przemiany w stosunkach polsko-czeskich na pograniczu. Na przykładzie Śląska Opolskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1998, s. 19, 21.

¹⁸ J. Róg, *Relacje społeczno-ekonomiczne na pograniczu polsko-czeskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2001, s. 20.

Tabela 2. Zestawienie czynników ograniczających współpracę międzynarodową na pograniczu zachodnim według S. Cioka.

GRUPA	CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE WSPÓŁPRACĘ
I	<u>Ograniczenia formalnoprawne:</u> <ol style="list-style-type: none"> a) brak odpowiednich przepisów i norm prawnych b) nieprecyzyjność lub brak spójności przepisów c) niestabilność przepisów d) brak osobowości prawnej regionu e) brak równorzędnego partnera f) skomplikowana procedura zawierania umów g) skomplikowana procedura uzyskiwania środków pomocowych h) ograniczona liczba ofert współpracy
II	<u>Ograniczenia instytucjonalne:</u> <ol style="list-style-type: none"> a) brak odpowiednich instytucji i urzędów b) brak kompetencji w istniejących instytucjach i urzędach c) mała aktywność urzędów w nawiązywaniu współpracy d) słabo rozwinięty system informacji e) słaba koordynacja pomiędzy instytucjami w zakresie współpracy f) częste zmiany (reorganizacje) instytucji i władz partnerów współpracy
III	<u>Ograniczenia infrastrukturalne:</u> <ol style="list-style-type: none"> a) mała liczba i przepustowość przejść granicznych b) słabe zagospodarowanie infrastrukturalne przejść c) słaba dostępność komunikacyjna przejść d) niedorozwój infrastruktury komunikacyjnej
IV	<u>Ograniczenia finansowe:</u> <ol style="list-style-type: none"> a) brak właściwych środków b) brak osobowości prawno-finansowej regionu c) niska sprawność systemu rozliczeń finansowych d) brak systemu zabezpieczeń finansowych transakcji handlowych
V	<u>Ograniczenia gospodarcze:</u> <ol style="list-style-type: none"> a) asymetria w poziomie rozwoju gospodarczego partnerów b) odmiennność systemów gospodarczych c) brak silnej reprezentacji podmiotów gospodarczych
VI	<u>Ograniczenia społeczne:</u> <ol style="list-style-type: none"> a) słaba znajomość języka partnera b) negatywne stereotypy sąsiadów c) obawy przed napływem obcego kapitału
VII	<u>Ograniczenia środowiskowe:</u> <ol style="list-style-type: none"> a) duża odległość b) istnienie przeszkód naturalnych (orografia, rzeki...)

Źródło: A. Mierostawska, *Czynniki aktywizujące i hamujące rozwój współpracy transgranicznej* [w:] *Samorząd terytorialny*, Nr 3/2004, Wydawnictwo „KiK” Konieczny i Kruszewski/Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o.o., Warszawa 2004, s. 48.

jest (...) zaprogramowaniem umysłu odróżniającym członków jednej grupy społecznej od innych (...) ¹⁹. Jej składnikami są: język; zasób wierzeń i praktyk religijnych; zwyczaje, rytuały i obrzędy regulujące stosunki między ludźmi; wartości i normy; wytwory kultury materialnej i wzory posługiwania się nimi; poezja, muzyka i sztuki plastyczne; nauka i system idei; wzory organizacyjne, ekonomiczne, polityczne i społeczne ²⁰. Przelamywanie barier należałoby zatem rozpocząć od źródła, z którego pochodzą - umysłu. Ponadto trzeba zauważyć, że zaprogramowanie umysłu, u podstaw którego leżą wartości, nie jest pochodną norm formalnoprawnych, czy ograniczeń instytucjonalnych, lecz to one kształtowane są na jego podstawie. Zatem bez pokonania barier natury społecznej, związanych ze stereotypami, mentalnością, różnicami kulturowymi, zaszczościami historycznymi, nie będzie możliwe przezwyciężanie barier formalnoprawnych i instytucjonalnych.

Tabela 3. Zestawienie przeszkód we współpracy polsko-czeskiej i pomysłów na wspólne polsko-czeskie przedsięwzięcia o charakterze transgranicznym, uwzględniające kategorie czynników ograniczających współpracę określonych przez S. Cioka.

PRZESZKODY W POLSKO-CZESKIEJ WSPÓLPRACY		POMYSŁY NA WSPÓLNE POLSKO-CZESKIE PRZEDSIĘWZIĘCIA JAKO SPOŚÓB NA POKONYWANIE PRZESZKÓD W POLSKO-CZESKIEJ WSPÓLPRACY
Formalnoprprawne	niedostosowanie przepisów unijnych do realiów	<ul style="list-style-type: none"> podjęcie działań zmierzających do ujednolicenia przepisów związanych z przekraczaniem granic osób niepełnoletnich
Instytucjonalne	niedopasowanie struktur organizacyjnych krajów sąsiedzkich	brak
	bariery administracyjno-formalne w realizacji projektów transgranicznych	brak
	bariery systemowe w oświacie	brak
Społeczne	stereotypy, mentalność	<ul style="list-style-type: none"> popularyzacja idei współpracy transgranicznej wśród młodzieży promowanie dziedzictwa kulturowego kraju sąsiedniego wśród młodzieży edukacja regionalna (szkolenia dla nauczycieli, spotkania dla młodzieży)
	różnice kulturowe	
	zaszczości historyczne, w tym problem praw polskiej mniejszości narodowej na Zaolziu	
	bariery językowe	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza pomysłów uczestników konferencji na wspólne polsko-czeskie przedsięwzięcia jako sposobu rozwoju współpracy w wybranych obszarach (tabela 4) pozwala nieco inaczej spojrzeć na badane zjawisko. Biorąc pod uwagę specyfikę poszczególnych propozycji projektowych w odniesieniu do obszarów współpracy euroregionalnych grup roboczych Euroregionu Śląsk Cieszyński, największy odsetek (50% całkowitej liczby propozycji) stanowiły te, dotyczące zakresu działalności IV grupy roboczej. Znacznie mniej pomysłów (18,75% całkowitej liczby propozycji) wiązało się z I i III grupą roboczą. Najmniejszy odsetek projektów (6,25% całkowitej liczby propozycji) był związany z II grupą, bądź też nie można go było przyporządkować do żadnej z grup (promowanie strefy Schengen, jej znaczenia z punktu widzenia przeciętnego obywatela). Taki rozkład procentowy poszczególnych pomysłów na projekty przedstawionych przez uczestników konferencji można zinterpretować w następujący sposób:

- istnieje duże zapotrzebowanie na polsko-czeskie działania, które związane są ze współpracą terytorialną, a które do tej pory były podejmowane w znacznie mniejszym stopniu niż pozostałe aktywności lub nie podejmowano ich w ogóle;

¹⁹ G. Hofstede, *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2000, s. 38.

²⁰ L. Sułkowski, *Kulturowa zmienność organizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002, s. 52.

Tabela 4. Pomysły na wspólne polsko-czeskie przedsięwzięcia jako sposób na rozwijanie współpracy w wybranych obszarach.

POMYSŁY NA WSPÓLNE POLSKO-CZESKIE PRZEDSIĘWZIĘCIA JAKO SPOSÓB NA ROZWIJANIE WSPÓŁPRACY W WYBRANYCH OBSZARACH		
Numer euroregionalnej grupy roboczej	Obszar współpracy	Pomysły
I	Turystyka	<ul style="list-style-type: none"> popularyzacja atrakcji turystycznych, turystyki kwalifikowanej
I	Sport	<ul style="list-style-type: none"> aktywizacja współpracy transgranicznej polegająca na promowaniu sportu kraju sąsiedniego - tych dyscyplin sportowych, które są lepiej rozwinięte w kraju sąsiednim
I	Kultura	<ul style="list-style-type: none"> promowanie dziedzictwa kulturowego kraju sąsiedniego wśród młodzieży
II	Przedsiębiorczość	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie partnerstwa branżowego z zakresu przedsiębiorczości
III	Kształcenie	<ul style="list-style-type: none"> edukacja regionalna (szkolenia dla nauczycieli, spotkania dla młodzieży) popularyzacja idei współpracy transgranicznej wśród młodzieży
III	Współpraca szkół i organizacji pozarządowych	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie forum organizacji pozarządowych służącego wymianie informacji, doświadczeń i pomysłów
IV	Współpraca terytorialna: transport i przekraczanie granic	<ul style="list-style-type: none"> przygotowanie transgranicznego studium komunikacyjnego polegającego na powiązaniu ruchu lokalnego z ruchem krajowym i międzynarodowym, wraz z analizą SWOT inwentaryzacja i aktualizacja istniejących miejsc przekraczania granicy w oparciu o dokument „Modelowe studium przekraczania granic w 2005 r. Border Crossing” poprawa oznakowania drogowego prowadzącego do możliwych miejsc przekraczania granicy analiza możliwości stworzenia zintegrowanej komunikacji zbiorowej w gminach lub miejscowościach przygranicznych podjęcie działań zmierzających do ujednoczenia przepisów związanych z przekraczaniem granic osób niepełnoletnich
IV	Współpraca terytorialna: zintegrowane zarządzanie kryzysowe	<ul style="list-style-type: none"> zabezpieczenie terenu przed powodzią, zwłaszcza w dolinach rzek Piotrówki i Olzy
IV	Współpraca terytorialna: ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> prowadzenie transgranicznego monitoringu zanieczyszczeń podjęcie próby wypracowania postępowania przy realizacji inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na środowisko

Źródło: Opracowanie własne.

- działania z zakresu turystyki, sportu, kultury, kształcenia, współpracy szkół i organizacji pozarządowych prowadzone są na tyle często, że stały się czymś naturalnym, a stopień zapotrzebowania na nie w kontekście rozwoju polsko-czeskiej współpracy jest znacznie mniejszy, niż ma to miejsce w przypadku aktywności dotyczących transportu i przekraczania granic, zintegrowanego zarządzania kryzysowego oraz ochrony środowiska;
- aktywności z zakresu przedsiębiorczości znalazły się w grupie o najmniejszym odsetku propozycji projektowych, co mogłoby sugerować, że do tej pory były podejmowane na tyle często, iż realizacja kolejnych projektów z tej dziedziny nie jest działaniem priorytetowym w kontekście rozwoju polsko-czeskiej współpracy transgranicznej. Jednak jak pokazują badania prowadzone nad przedsiębiorczością w aspekcie współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński, powodem takiej sytuacji są między innymi: trudności w znalezieniu partnera po drugiej stronie granicy, małe zainteresowanie współpracą transgraniczną w obszarze przedsiębiorczości, brak zapisów w strategiach miast i gmin dotyczących transgranicznych działań związanych z przedsiębiorczością lub brak realizacji tych działań, niewielka liczba podmiotów, które mogą prowadzić współpracę transgraniczną w zakresie przedsiębiorczości, koncentracja działań związanych z przedsiębiorczością w większych ośrodkach, w których stanowi ona główną lub znaczącą gałąź gospodarki.

Pomysł związany z promowaniem strefy Schengen nie wiąże się z zakresem tematycznym żadnej z grup roboczych. Potrzeba jego realizacji została wskazana przez przedstawicieli grupy roboczej ds. turystyki, sportu i kultury jako odpowiedź na dotychczasowy brak tego typu działań podejmowanych przez Euroregion Śląsk Cieszyński.

4. ANALIZA WYNIKÓW ANKIET

Jak wspomniano wcześniej, jednym z celów konferencji tematycznych było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: w jaki sposób przynależność Polski i Czech do strefy Schengen wpłynęła na rozwój różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego na polsko-czeskim pograniczu. Informacje na ten temat, które pozyskano od uczestników konferencji, zostały przedstawione i zanalizowane w poprzednich częściach niniejszego Raportu, ukazując szeroki wachlarz możliwości do wykorzystania w ramach rozwijania działalności transgranicznej Euroregionu Śląsk Cieszyński. Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” w celu uzupełnienia wniosków z konferencji przygotowało kwestionariusz ankiety, który został skierowany do przedstawicieli samorządów członkowskich oraz instytucji partnerskich Stowarzyszenia, w tym do osób biorących udział w konferencjach. Kwestionariusz zawierał trzy pytania o następującej treści:

Pytanie nr 1: Czy według Pana/Pani wejście Polski i Czech do strefy Schengen w grudniu 2007 r. wpłynęło w istotny sposób na współpracę transgraniczną na polsko-czeskim pograniczu? Jeśli tak, to czy były to korzystne, czy raczej niekorzystne zmiany z punktu widzenia instytucji, którą Pan/Pani reprezentuje? Proszę podać przykłady.

Pytanie nr 2: Czy według Pana/Pani istnieją nowe możliwości, dotychczas niewykorzystane, wynikające z przynależności Polski i Czech do strefy Schengen, które powinny lub mogłyby zostać spożytkowane w ramach działalności Euroregionu w celu polepszenia lub udoskonalenia współpracy w obszarze polsko-czeskiego pogranicza i tym samym rozwoju regionu? Jeśli tak, proszę je wymienić.

Pytanie nr 3: Czy uważa Pan/Pani, że Euroregion powinien szukać nowych rozwiązań/form organizacyjnych w celu pogłębiania wzajemnego zaufania? Jeśli tak, to w jaki sposób?

W przypadku pierwszego pytania, większość respondentów (85%) odpowiedziała twierdząco. W ich opinii wejście Polski i Czech do strefy Schengen wpłynęło w sposób pozytywny na współpracę transgraniczną na polsko-czeskim pograniczu. Według ankietowanych przyczyniło się do tego zniesienie kontroli na granicach, co usprawniło ruch na przejściach granicznych łączących Polskę z Czechami oraz z innymi krajami Układu z Schengen, przyniosło poprawę kontaktów między instytucjami partnerskimi z obu stron granicy, a także ułatwiło realizację wspólnych polsko-czeskich przedsięwzięć. Można zauważyć, że w tej kwestii odpowiedzi respondentów pokrywają się częściowo z opinią uczestników konferencji na ten temat (patrz: rozdział 2 i 3 Raportu).

Z kolei 15% badanych nie dostrzegło istotnych zmian wynikających z wejścia Polski i Czech do strefy Schengen w odniesieniu do prowadzonej na polsko-czeskim pograniczu współpracy transgranicznej.

Jeśli chodzi o negatywne zjawiska związane z przynależnością Polski i Czech do Układu z Schengen, które wskazali ankietowani, należy podkreślić, że są one zbieżne z opinią uczestników konferencji, według której utrudnieniem w rozwoju

współpracy jest dostosowanie prawa krajowego do przepisów Schengen regulujących kwestie wjazdu osób niepełnoletnich do kraju sąsiedniego (patrz: rozdział 3 Raportu).

Rozkład procentowy odpowiedzi udzielonych na drugie pytanie, kształtuje się podobnie, jak w przypadku pytania pierwszego - 85% stanowią odpowiedzi twierdzące, 15% odpowiedzi przeczące.

Nowe możliwości wynikające z przynależności Polski i Czech do strefy Schengen zostały przedstawione przez respondentów w formie propozycji działań, których podjęcie mogłoby ich zdaniem skutkować profesjonalizacją aktywności prowadzonych w ramach Euroregionu Śląsk Cieszyński oraz poprawą współpracy w obszarze polsko-czeskiego pogranicza. Wśród nich ankietowani wymienili między innymi:

- wspieranie działań z zakresu turystyki na pograniczu polsko-czeskim (tworzenie infrastruktury - tras rowerowych i biegowych; kształcenie kadry - instruktorów MTB oraz narciarstwa biegowego; organizowanie cyklicznych imprez sportowych będących wizytówką regionu);
- promowanie istniejących transgranicznych ścieżek rowerowych;
- promowanie miast, gmin oraz regionów przygranicznych należących do obszaru obejmującego Euroregion Śląsk Cieszyński;
- tworzenie transgranicznych szlaków poświęconych różnym aspektom historii;
- podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia dwukierunkowego ruchu na mostach granicznych łączących Cieszyn z Czeskim Cieszynem;
- podjęcie próby powołania do życia wspólnych polsko-czeskich placówek naukowo-badawczych, szkół wyższych lub instytucji szerzącej wiedzę o możliwościach, zasobach i zasadach, na jakich może być realizowana polsko-czeska współpraca społeczno-gospodarcza;
- organizowanie polsko-czeskich cyklicznych spotkań branżowych z różnych dziedzin życia (kultura, edukacja, sport, gospodarka, itp.);
- podjęcie działań mających na celu poprawę komunikacji międzyludzkiej społeczności polskiej i czeskiej z obszaru Euroregionu Śląsk Cieszyński;
- przekształcenie byłych przejść granicznych w miejsca służące społeczności przygranicznej (np. w centra informacji, centra szkoleniowo-doradcze, itp.);
- lobbowanie na rzecz utworzenia transgranicznej struktury komunikacyjnej;
- inicjowanie oraz promowanie transgranicznych inicjatyw w zakresie kształcenia zawodowego i uznawalności państwowych świadectw kwalifikacji w drugim państwie.

Powyższe propozycje działań wpisują się częściowo w sformułowane przez uczestników konferencji tematycznych pomysły na wspólne polsko-czeskie przedsięwzięcia (patrz: rozdział 2 i 3 Raportu). Różnią się one jednak między sobą stopniem uszczegółowienia, co wynika ze sposobu pozyskiwania informacji od jednych i drugich badanych (w pierwszym przypadku zastosowano metodę jakościową - dyskusji grupowej, w drugim ilościową - ankiety). Na podstawie wyników badań można również wywnioskować, w jaki sposób respondenci postrzegają rolę Euroregionu Śląsk Cieszyński, reprezentowanego po polskiej stronie przez Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Oliza”. Ich zdaniem miałyby ona polegać między innymi na:

- wspieraniu działań o wymiarze transgranicznym oraz pomocy w ich realizacji;
- przekonywaniu władz lokalnych do podejmowania polsko-czeskich inicjatyw o wymiarze ponadlokalnym, kluczowych z punktu widzenia potrzeb i rozwoju obszaru przygranicznego;
- wspieraniu tych pomysłów, które są kluczowe z punktu widzenia potrzeb i rozwoju obszaru przygranicznego;
- inicjowaniu wspólnych polsko-czeskich spotkań branżowych dotyczących wybranych dziedzin życia społeczno-gospodarczego;
- wspieraniu działań z zakresu zarządzania polsko-czeskimi relacjami międzyludzkimi;
- podejmowaniu działań służących ujednoczeniu procedur w wymiarze międzynarodowym.

Podobnie jak miało to miejsce wcześniej, również w przypadku trzeciego pytania przeważająca część ankietowanych (77%) odpowiedziała twierdząco, uważając, że Euroregion Śląsk Cieszyński powinien poszukiwać nowych form organizacyjnych. Rozwiązaniami, które w opinii badanych mogą służyć pogłębieniu wzajemnego zaufania polskich i czeskich podmiotów z obszaru Euroregionu Śląsk Cieszyński są:

- powołanie ciał doradczych (np. polsko-czeskiego forum organizacji pozarządowych, polsko-czeskiej komisji współpracy sportowej, itp.);

- przeniesienie części kompetencji z komórek wykonawczych Euroregionu Śląsk Cieszyński na zakres działania polsko-czeskich grup roboczych (np. w zakresie organizacji wspólnych polsko-czeskich imprez kulturalnych, sportowych, itp.);
- zwiększenie liczby organizowanych konferencji, spotkań, forum z udziałem polskich i czeskich podmiotów z obszaru Euroregionu Śląsk Cieszyński w celu wymiany informacji i doświadczeń służącej przełamaniu istniejących stereotypów, uprzedzeń oraz pogłębieniu wzajemnych relacji;
- budowanie i realizowanie transgranicznych strategii rozwoju;
- stworzenie instytucji trenera projektu, posiadającego odpowiednią wiedzę i doświadczenie w zarządzaniu projektami transgranicznymi, którego rolą byłoby wspieranie wnioskodawców i beneficjentów unijnych środków w przygotowywaniu i realizowaniu projektów transgranicznych;
- stworzenie „rankingu” beneficjentów środków unijnych z obszaru Euroregionu Śląsk Cieszyński w celu informowania podmiotów poszukujących potencjalnych partnerów współpracy o dotychczasowych osiągnięciach beneficjentów w realizacji projektów transgranicznych oraz ułatwienia wyboru przyszłego partnera współpracy.

Zdaniem pozostałej części respondentów (23%), Euroregion nie potrzebuje nowych rozwiązań, ponieważ bardzo dobrze wykorzystuje swoje obecne możliwości, które służą pogłębieniu wzajemnego zaufania.

5. POTENCJALNE KIERUNKI ROZWOJU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI

Zgodnie ze Statutem celem Euroregionu Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko jest wspieranie rozwoju w obszarach pogranicznych w zakresie: wymiany doświadczeń i informacji dotyczących rozwoju regionalnego; wymiany doświadczeń i informacji dotyczących rynku pracy; współpracy przy planowaniu przestrzennym; rozwiązywania wspólnych problemów w dziedzinie transportu, komunikacji i łączności oraz bezpieczeństwa obywateli; rozwiązywania wspólnych problemów dotyczących ekologii i środowiska naturalnego; współpracy przy zapobieganiu i likwidacji następstw klęsk żywiołowych; współpracy w dziedzinie gospodarczej i handlowej; rozwoju turystyki, ruchu podróźnych wraz z dalszym usprawnieniem ruchu granicznego; podejmowania działań wspierających rozwój kultury, oświaty i sportu, zwłaszcza wymiany informacji dotyczących tych działań; wymiany kulturalnej i opieki nad wspólnym dziedzictwem kultury; współpracy służb ratowniczych i górskich na terenie Euroregionu; współpracy między szkołami i młodzieżą na terenie Euroregionu²¹. Ponadto Euroregion w ramach swoich możliwości wspiera interesy miast i gmin członkowskich stowarzyszeń będących Stronami Euroregionu, jak również działania tych stowarzyszeń, organizacji i osób fizycznych, których cele są zbieżne z celami Euroregionu²².

Analizując powyższe zapisy z punktu widzenia dotychczasowych aktywności prowadzonych przez partnerów Umowy o współpracy regionalnej - Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” oraz Regionalni sdrufeni pro Česko-polskou spolupráci Těšínského Slezska (od 2008 roku Regionalni sdrufeni územni spolupráce Těšínského Slezska) należy stwierdzić, że najwyższy odsetek realizowanych projektów stanowiły przedsięwzięcia z zakresu turystyki - 54% wszystkich projektów. Projekty związane tematycznie z handlem i przedsiębiorczością, wymianą informacji, komunikacją, wymianą młodzieży oraz odnoszące się równocześnie do wszystkich obszarów działań statutowych Euroregionu, zajmowały jedynie od 4,9% do 12,2% wszystkich aktywności. Partnerzy nie realizowali natomiast do tej pory żadnych przedsięwzięć z zakresu kultury, zarządzania kryzysowego, czy ochrony środowiska. Podobnie przedstawia się rozkład działań projektowych związanych z obszarami współpracy euroregionalnych grup roboczych. Jediną różnicą jest tu dodatkowy brak realizacji aktywności związanych z kształceniem²³. Powód, dla którego oba stowarzyszenia nie podejmowały współpracy w jakimś obszarze lub podejmowały ją sporadycznie, wiąże się z istnieniem różnego rodzaju barier, uniemożliwiających bądź skutecznie ograniczających im współpracę.

Z podobnymi barierami stykają się również polskie i czeskie samorządy oraz inne instytucje działające na terenie pogranicza Śląska Cieszyńskiego. Określenie przeszkód w polsko-czeskiej współpracy transgranicznej oraz szans jej rozwoju w kontekście przynależności Polski i Czech do strefy Schengen, sformułowanie polsko-czeskich propozycji projektowych, które mogłyby wpłynąć na poprawę wybranych aspektów współpracy między Czechami i Polakami oraz zdefiniowanie roli Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” we wskazanych pomysłach na projekty pozwoliło wyznaczyć te kierunki rozwoju, na których Euroregion powinien skupić się w pierwszej kolejności.

²¹ Par. 3, pkt. 1 Statutu Euroregionu „Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko”.

²² Par. 3, pkt. 2 Statutu Euroregionu „Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko”.

²³ Na podstawie danych Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” oraz Regionalního sdrufeni územni spolupráce Těšínského Slezsko.

Jak wynika z analizy przeprowadzonej w rozdziale 3, główne przeszkody w polsko-czeskiej współpracy transgranicznej wskazane przez uczestników konferencji związane są w szczególności ze stereotypami, z różnicami kulturowymi, językiem, historią pogranicza, różnicami w strukturach organizacyjnych instytucji publicznych obu krajów oraz ze sposobem administrowania projektami transgranicznymi przez Polaków i Czechów. Pokonywanie tego rodzaju barier może okazać się możliwe dzięki wykorzystaniu zasad zarządzania międzykulturowego²⁴, to znaczy takiego, w którym ludzie z różnych kultur rozumieją się w ten sam sposób²⁵. Zarządzanie międzykulturowe w tym aspekcie powinno opierać się na dialogu, przekonywaniu, poszukiwaniu konsensusu i rozstrzyganiu dylematów oraz dotyczyć płaszczyzny integracji i współpracy²⁶ społeczności polskiej i czeskiej. Tylko wzajemne poszanowanie różnic, wrażliwe i nastawione na partnera „wsluchiwanie się” w potrzeby, możliwości, oczekiwania, a następnie wspólne podejmowanie wyzwań, pozwoli zbudować autentyczne polsko-czeskie partnerstwo²⁷.

Przykładem działania, które wpisuje się w problematykę zarządzania międzykulturowego i ma kluczowe znaczenie w kształtowaniu polsko-czeskich relacji transgranicznych, jest inicjatywa Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” oraz Instytutu EuroSchola z Trzyńca, zmierzająca do powołania na terenie Euroregionu Śląsk Cieszyński ośrodka doradczo-szkoleniowego - EuroInstytutu - „neutralnej platformy” współpracy, stanowiącej pomost między różnymi organizacjami działającymi na polsko-czeskim pograniczu. Jego celem byłoby prowadzenie działalności uwzględniającej realizację zadań publicznych, leżących we wspólnym interesie Polski i Czech, przyczynianie się do rozwiązywania problemów wynikających z różnych systemów polityczno-administracyjnych i strukturalnych obu części pogranicza, znoszenie wszelkiego rodzaju barier administracyjnych i społecznych oraz zachęcanie polskich i czeskich podmiotów do działania na rzecz partnerskiej współpracy²⁸. W „Koncepcji powstania międzynarodowego ośrodka doradczo-szkoleniowego EuroInstytutu PL-CZ” podkreślono, że ośrodek ten będzie realizował swoje cele, koncentrując się na trzech obszarach działalności²⁹:

1. Doradczo-szkoleniowej:

- a. ogólnej, polegającej na:
 - organizowaniu szkoleń i doradztwa w zakresie pozyskiwania funduszy na realizację projektów transgranicznych;
 - organizowaniu szkoleń i seminariów w zakresie stosowania profesjonalnych programów do zarządzania projektami i portfelami projektów;
 - organizowaniu szkoleń z zakresu zarządzania międzykulturowego i rozwiązywania konfliktów;
 - organizowaniu szkoleń nastawionych na podnoszenie podstawowych kompetencji językowych (nauka języka sąsiada) dla pracowników administracji publicznej współpracujących przy planowaniu i realizacji wspólnych polsko-czeskich działań;
- b. specjalistycznej, polegającej na:
 - organizowaniu szkoleń i seminariów tematycznych dla przedstawicieli administracji publicznej (w tym przedstawicieli euroregionalnych grup roboczych) z zakresu: turystyki, sportu, kultury; przedsiębiorczości;

²⁴ Celowość prowadzenia tego typu aktywności dostrzegli również przedstawiciele organizacji pozarządowych działających w Euroregionie Śląsk Cieszyński, zdaniem których budowanie tolerancji, poznawanie i akceptowanie różnic między Polakami i Czechami; poznawanie języka, kultury i zwyczajów sąsiada; likwidowanie stereotypów; edukowanie lokalnej społeczności oraz wspieranie komunikacji międzykulturowej pozwoli zbudować autentyczne polsko-czeskie partnerstwo nie tylko w wymiarze instytucjonalnym, ale przede wszystkim społecznym. Patrz: *Strategia współdziałania NGO na terenie Śląska Cieszyńskiego - model współpracy polskich i czeskich organizacji pozarządowych*, Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem”/Instytut EuroSchola, Cieszyn - Tłinec 2009, s. 17-24.

²⁵ B. Wassenberg, *Le management interculturel des relations transfrontalières à l'exemple du Rhin Supérieur*, l'Institut des Hautes Etudes Européennes de Strasbourg, Strasbourg 2005, s. 5.

²⁶ D. Misiejuk, *Komunikowanie się z obcym* [w:] red. J. Niktorowicz, *Kultury tradycyjne a kultura globalna*, Trans Humana, Białystok 2001, s. 162.

²⁷ *Strategia współdziałania NGO na terenie Śląska Cieszyńskiego - model współpracy polskich i czeskich organizacji pozarządowych*, Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem”/Instytut EuroSchola, Cieszyn - Tłinec 2009, s. 31.

²⁸ Pierwszy Euro-Instytut, który powołano w 1993 roku w mieście Kehl (region Badenii-Wirtembergii), ma na celu polepszenie współpracy transgranicznej między Francją a Niemcami poprzez prowadzenie działalności związanej z kształceniem ustawicznym i szkoleniami, uwzględniającej realizację zadań publicznych, przyczynianie się do rozwiązywania problemów wynikających z różnych systemów polityczno-administracyjnych i strukturalnych obu stron pogranicza francusko-niemieckiego, znoszenie wszelkiego rodzaju barier administracyjnych oraz zachęcanie francuskich i niemieckich podmiotów publicznych do działania na rzecz współpracy regionalnej, w tym ponadgranicznej, a także rozwijanie narzędzi i metod współpracy, które mogą być stosowane na terytoriach innych regionów granicznych Europy. Patrz: M. Olszewski, *Koncepcja powstania międzynarodowego ośrodka doradczo-szkoleniowego EuroInstytutu PL-CZ*, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Cieszyn 2009, s. 6, 10.

²⁹ M. Olszewski, *Koncepcja powstania międzynarodowego ośrodka doradczo-szkoleniowego EuroInstytutu PL-CZ*, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Cieszyn 2009, s. 11.

kształcenia i współpracy szkół oraz organizacji pozarządowych; współpracy terytorialnej (transportu i przekraczania granic, zarządzania kryzysowego, ochrony środowiska);

- organizowaniu szkoleń i seminariów z zakresu zarządzania transgranicznymi sieciami współpracy;
- organizowaniu szkoleń i seminariów dla kierowników i liderów instytucji publicznych współpracujących na płaszczyźnie transgranicznej;
- organizowaniu profilowanych szkoleń i seminariów transgranicznych dla grup zorganizowanych (polskich, czeskich, pozostałych), odwiedzających Euroregion Śląsk Cieszyński.

2. Konceptyjnej i badawczej poświęconej:

- opracowywaniu diagnoz, ekspertyz, studiów, koncepcji i innych dokumentów o charakterze strategicznym;
- współpracy z placówkami naukowymi i instytucjami doradczo-szkoleniowymi (polskimi, czeskimi oraz z innych krajów Europy i świata) na rzecz współpracy transgranicznej oraz wymiany doświadczeń i przenoszenia know-how;
- uczestnictwu w pracach badawczych i opracowywaniu wyników badań służących współpracy transgranicznej.

3. Edukacyjnej i wydawniczej związanej z:

- organizowaniem konferencji naukowych;
- prowadzeniem biblioteki i czytelnicy europejskiej;
- wydawaniem zeszytów naukowych (samodzielnie lub we współpracy z instytucjami branżowymi lub naukowymi) i specjalistycznych poradników traktujących o problematyce transgranicznej.

Zakres działalności planowanego EuroInstytutu pokazuje jednoznacznie, że pełniona przez niego funkcja doradczo-szkoleniowa, nastawiona na kształcenie transgraniczne, będzie służyła przełamywaniu istniejących barier w polsko-czeskiej współpracy. Ponadto rolą ośrodka będzie wspieranie lokalnych samorządów i organizacji reprezentujących euroregionalne grupy robocze w przygotowywaniu i realizacji polsko-czeskich przedsięwzięć. W odniesieniu do wskazanych przez uczestników konferencji propozycji projektowych jako sposobu rozwoju współpracy transgranicznej na Śląsku Cieszyńskim, zadania EuroInstytutu o charakterze koncepcyjnym, badawczym i edukacyjnym, mogłyby obejmować między innymi:

- organizowanie konferencji, szkoleń oraz spotkań dla nauczycieli, studentów i młodzieży z Polski i Czech, z zakresu edukacji regionalnej, kulturowej, transgranicznej oraz europejskiej;
- organizowanie forum organizacji pozarządowych w oparciu o zapisy „Strategii współdziałania NGO na terenie Śląska Cieszyńskiego...”;
- opracowanie ekspertyzy (przy współpracy z polskimi i czeskimi placówkami naukowymi) dotyczącej zabezpieczenia dolin rzecznych Piotrówki i Olzy przed powodzią oraz wsparcie działań inwestycyjnych w tym zakresie (poszukiwanie funduszy, przygotowanie dokumentacji projektowej, pomoc w realizacji inwestycji);
- współpracę z placówkami naukowymi w przygotowaniu diagnozy zanieczyszczenia poszczególnych gmin pogranicza oraz opracowanie studiów służących eliminowaniu bądź minimalizowaniu skutków tego zjawiska; poszukiwanie funduszy na działania związane z ochroną środowiska w obszarach zdegradowanych, przygotowanie dokumentacji projektowej, wsparcie realizacji inwestycji;
- opracowanie wspólnej strategii współpracy w obszarze przedsiębiorczości obejmującej między innymi miasta Jastrzębie Zdrój, Karviná i Havířov oraz pomoc w pozyskiwaniu funduszy na jej realizację³⁰;
- przygotowanie aktualizacji strategii „Modelowe studium przekraczania granic w 2005 r. Border Crossing”, uwzględniającej powiązanie ruchu lokalnego z ruchem krajowym i międzynarodowym oraz pomoc w pozyskiwaniu funduszy na jej realizację;
- przygotowanie aktualizacji dokumentu: „Interturizm - Wspólna strategia rozwoju turystyki w Beskidzie Śląskim i Beskidzie Śląskomorawskim”.

Uwzględnienie powołania planowanego ośrodka doradczo-szkoleniowego EuroInstytutu jako potencjalnego kierunku rozwoju współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński może okazać się nie tylko odpowiedzią na aktualne potrzeby organizacji funkcjonujących w Euroregionie, ale również sposobem na poprawienie warunków i jakości życia jego mieszkańców.

³⁰ Pierwszym dokumentem strategicznym, uwzględniającym wspólne planowanie i realizowanie działań przez jednostki samorządu terytorialnego z Polski i Czech na terenie Euroregionu Śląsk Cieszyński był Program Partnerskiej Współpracy Gmin Jasienica i Petřvald na lata 2007 - 2013. Patrz: M. Olszewski, *Program partnerskiej współpracy gmin Jasienica - Petřvald na lata 2007 - 2013*, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Cieszyn - Jasienica 2008, s. 87.

Kolejnym działaniem istotnym z punktu widzenia Euroregionu jest wdrożenie transgranicznego systemu współpracy sieciowej Inforeg, umożliwiającego planowanie i podejmowanie aktywności skierowanych na rozwój polsko-czeskiego pogranicza. Przygotowane w 2007 roku założenia systemu, inspirowanego francusko-niemieckim Infobestem, przewidywały, że będzie się on składał z dwóch komponentów³¹ - informacyjnego związanego z technicznym gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem różnego rodzaju danych oraz strategicznego uwzględniającego współpracę tzw. „komórki” Inforeg z organizacjami reprezentującymi obszary działalności euroregionalnych grup roboczych³². W koncepcji funkcjonowania systemu, stworzonej w ramach realizacji wspólnego polsko-czeskiego projektu Inforeg 2006³³, określono rolę, jaką miałby on pełnić na polsko-czeskim pograniczu. Zgodnie z nią, zarządzanie systemem powinno koncentrować się na trzech głównych obszarach: zarządzaniu siecią, zarządzaniu „komórką” Inforeg i siecią partnerów oraz współpracy zarządzającego z partnerami i realizowaniu wspólnych projektów³⁴. Najważniejsze działania zdefiniowane w koncepcji, odnoszące się do obszaru zarządzania siecią, są związane między innymi z bieżącą aktualizacją i rozwijaniem serwisów internetowych Inforeg 2000³⁵, Infotur³⁶ oraz Inforeg 2006³⁷. W ramach zarządzania „komórką” Inforeg i siecią partnerów dokument określił cele Agencji Informacji Przygranicznej dotyczące zakresu i sposobu udzielania informacji oraz udostępniania projektowej bazy danych, dzięki której partnerzy³⁸, chcąc zrealizować swoje przedsięwzięcia, mieliby możliwość szybszego znalezienia instytucji, z którą byłoby w stanie to zrobić. W części koncepcyjnej odnoszącej się do ostatniego obszaru sprecyzowano rolę „komórki” związaną z włączaniem do systemu nowych instytucji i organizowaniem szkoleń dla lokalnych samorządów. Określono również obowiązki partnerów dotyczące delegowania ekspertów świadczących usługi doradcze oraz przekazywania do konsultacji „komórec” Inforeg własnych pomysłów na projekty³⁹.

Biorąc pod uwagę wnioski z konferencji tematycznych oraz badań ankietowych, można zauważyć, że założenia transgranicznego systemu współpracy sieciowej Inforeg, polegające przede wszystkim na budowaniu partnerstwa między polskimi i czeskimi samorządami oraz innymi instytucjami funkcjonującymi w Euroregionie Śląsk Cieszyński, są zbliżone z aktualnymi potrzebami organizacji tworzących euroregionalne struktury. Skierowanie zatem euroregionalnych aktywności na rozwijaniu transgranicznego partnerstwa sieciowego może stać się nie tylko odpowiedzią na zapotrzebowanie Euroregionu w tym obszarze, ale stanowi również uzupełnienie działalności planowanego ośrodka doradczo-szkoleniowego - EuroInstytutu.

Jeszcze innym działaniem skierowanym na rozwój współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński jest wykorzystanie nowych instrumentów prawnych służących osiągnięciu wyższego stopnia instytucjonalizacji polsko-czeskiej współpracy. Przegląd europejskich struktur transgranicznych pozwala zauważyć, że struktury zachodnioeuropejskie i struktury z Europy Środkowej i Środkowo-Wschodniej różnią się w znacznym stopniu między sobą. Podczas gdy struktury zachodnioeuropejskie powstawały w głównej mierze spontanicznie, a pierwsze uregulowania prawne związane z ich funkcjonowaniem tworzone na gruncie prawa międzynarodowego, struktury transgraniczne w Europie Środkowej i Środkowo-Wschodniej rozdziły się pod wpływem działań stymulowanych przez Unię Europejską. Kolejna różnica między jednymi i drugimi strukturami transgranicznymi wiąże się z ich statusem prawnym i kompetencjami. W przypadku struktur zachodnioeuropejskich system prawny został oparty na umowach bilateralnych i trójstronnych. Ponadto w strukturach tych dochodziło często do przenoszenia osobowości prawnej z instytucji, która ją posiadała do struktury transgranicznej⁴⁰. Z kolei struktury środkowoeuropejskie i te z Europy Środkowo-Wschodniej powstawały co prawda na podstawie umów międzynarodowych, ale nie miały możliwości nabycia osobowości prawnej. Przykładowo w dotychczasowej polskiej praktyce prowadzenia współpracy euroregionalnej, w procesie formalizacji współdziałania na szczeblu władz regionalnych

³¹ Założenie takie przyjęło Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”. Czeski partner projektu - Regionální sdružení územní spolupráce Těšínského Slezska ograniczył się wyłącznie do poziomu informacyjnego.

³² M. Olszewski, *Euroregion Těšínské Slezsko jako příklad polsko-české přehranční spolupráce* [w:] red. R. Kaszper, B. Malysz, *Poláci na Těšínsku v letech 1920 - 2010*, Kongres Poláků v České republice, Český Těšín 2009, s. 99.

³³ Projekt był realizowany przez Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” oraz Regionální sdružení územní spolupráce Těšínského Slezska.

³⁴ O. Wiglasz, M. Olszewski, *Koncepcja funkcjonowania transgranicznego systemu współpracy sieciowej Inforeg w Euroregionie Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko*, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Cieszyn 2007, s. 20.

³⁵ Zawiera informacje z dziedziny sportu i kultury.

³⁶ Zawiera informacje z dziedziny turystyki.

³⁷ Zawiera informacje z dziedziny turystyki, sportu, kultury, przedsiębiorczości, kształcenia, współpracy szkół i organizacji pozarządowych, współpracy terytorialnej (transportu i przekraczania granic, zintegrowanego zarządzania kryzysowego, ochrony środowiska). Wszystkie bazy są ze sobą powiązane systemem linków.

³⁸ Partnerami są samorządy członkowskie Euroregionu Śląsk Cieszyński, instytucje reprezentujące obszary współpracy euroregionalnych grup roboczych, pozostałe instytucje oraz indywidualni eksperci.

³⁹ O. Wiglasz, M. Olszewski, *Koncepcja funkcjonowania transgranicznego systemu współpracy sieciowej Inforeg w Euroregionie Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko*, op. cit., s. 20-28.

⁴⁰ V. Dočkal, M. Chovančík et al., *Přehranční spolupráce na východních hranicích České republiky: růžový obláček a hrana reality*, Masarykova univerzita, Brno 2005, s. 14-15.

i lokalnych, stosuje się dwa modele tworzenia podstaw prawnych i instytucjonalnych⁴¹. Pierwszy - samorządowy, polegający na tworzeniu po stronie polskiej celowego związku gmin, który następnie zawiera porozumienie z podobnym związkiem zagranicznym o utworzeniu euroregionu⁴², drugi - administracyjno-samorządowy, polega na tworzeniu przez regionalne i lokalne władze administracyjne i samorządowe ponadgranicznego związku międzyregionalnego lub transgranicznego⁴³. Faktycznie oznacza to, że euroregiony są jedynie nazwami umów, a ich strony funkcjonują w oparciu o system prawny kraju, który reprezentują. Taka sytuacja powoduje, że w przeciwieństwie do struktur zachodnioeuropejskich, które mogą współpracować na wielu płaszczyznach - od projektów kulturalnych przez ochronę środowiska do wspólnego systemu transportu i rynku pracy - aktywności struktur z Europy Środkowej i Środkowo-Wschodniej koncentrują się na wybranych działaniach związanych zwłaszcza z kulturą, kształceniem, czy turystyką⁴⁴. Rozwiązanie tego problemu umożliwiła Ustawa o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej (EUWT) z 2008 roku, poprzedzona Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 roku w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej. Zgodnie z rozporządzeniem⁴⁵ EUWT posiada osobowość prawną, a jego celem jest ułatwianie i upowszechnianie współpracy transgranicznej, transnarodowej lub międzyregionalnej między członkami Unii Europejskiej, wyłącznie w celu wzmocnienia spójności ekonomicznej i społecznej. W każdym z państw członkowskich EUWT posiada zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych o najszerszym zakresie przyznawanym osobom prawnym na mocy prawa krajowego tego państwa członkowskiego. EUWT może składać się z państw członkowskich, władz regionalnych, władz lokalnych lub podmiotów prawa publicznego (w rozumieniu art. 1 ust. 9 akapit drugi dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi). Członkami EUWT mogą być także stowarzyszenia składające się z podmiotów należących do jednej lub kilku wymienionych kategorii (państw członkowskich, władz regionalnych, władz lokalnych). Powierzają oni EUWT wykonywanie zadań, które określone są w uzgodnionej przez nich konwencji. Zadania te ograniczają się do ułatwiania i upowszechniania współpracy terytorialnej w celu wzmocnienia spójności gospodarczej i społecznej. EUWT może w ramach swoich zadań realizować programy lub projekty współpracy terytorialnej współfinansowane przez Wspólnotę za pomocą Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego lub Funduszu Spójności. EUWT może prowadzić inne określone działania związane ze współpracą terytorialną jego członków dla realizacji celu, o którym mowa w art. 1 ust. 2, niezależnie od tego, czy Wspólnota wnosi do nich wkład finansowy. Zadania EUWT nie mogą dotyczyć wykonywania uprawnień przyznanych na mocy prawa publicznego lub obowiązków, których celem jest ochrona ogólnych interesów państwa lub ochrona ogólnych interesów innych organów publicznych, takich jak uprawnienia policyjne i regulacyjne, wymiar sprawiedliwości i polityka zagraniczna.

Z punktu widzenia współpracy, również tej prowadzonej na polsko-czeskim pograniczu, EUWT można wykorzystać do realizacji następujących działań⁴⁶:

- wdrażania programów współpracy terytorialnej (w tym przypadku EUWT może pełnić rolę instytucji zarządzającej nowym programem);
- wdrażania projektów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (projekty współpracy mogą obejmować transport przygraniczny lub transgraniczną opiekę zdrowotną w ramach programu związanego z celem „Współpraca” lub w ramach dwóch „krajowych” programów konwergencji);
- przeprowadzania innych, ukierunkowanych działań związanych ze współpracą terytorialną z udziałem środków wspólnotowych (inne programy wspólnotowe, jak np. 7. Program Ramowy na rzecz badań naukowych i rozwoju technologicznego lub Program Ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji, dofinansowywanie projektów współpracy przedstawionych przez jednostki z dwóch państw członkowskich);
- przeprowadzania innych, ukierunkowanych działań związanych ze współpracą terytorialną bez udziału środków wspólnotowych (kategoria ta może dotyczyć konkretnych projektów bez finansowania wspólnotowego (lub po nim), czy też platform o charakterze „zarządczym”, tworzących stałą i prawną strukturę Euroregionu, obejmującego pewien obszar przygraniczny lub transnarodowy).

⁴¹ Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 43.

⁴² Ten rodzaj formalizacji dominuje w znacznej części pogranicza zachodniego i południowego, w tym również w Euroregionie Śląsk Cieszyński. Patrz: *Euroregiony na granicach Polski*, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2001, s. 18.

⁴³ Ten typ tworzenia podstaw współpracy dominuje na pograniczu południowo-wschodnim, wschodnim i północnym. Patrz: *Euroregiony na granicach Polski*, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2001, s. 18.

⁴⁴ V. Dočkal, M. Chovančík et al., *Přehrániční spolupráce na východních hranicích České republiky: růžový oblépek a hrana reality*, op.cit., s. 15.

⁴⁵ Art. 1, 3, 7 Rozporządzenia (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT).

⁴⁶ Dirk Peters o Europejskim Ugrupowaniu Współpracy Terytorialnej [w:] Inforegio - panorama. Regiony jako partnerzy. Cel: Europejska Współpraca Terytorialna, Nr 24, Ana-Paula Laissy, Komisja Europejska, DG ds. Polityki Regionalnej, Bruksela, grudzień 2007, s. 10.

Najbardziej prawdopodobnym zastosowaniem EUWT na terenie polsko-czeskiego pogranicza jest wykorzystanie go w trzech pierwszych wymienionych obszarach. W przypadku ostatniego, związanego z tworzeniem stałych i prawnych struktur euroregionalnych, użycie tej formy prawnej wydaje się mało realne.

Pierwsze działania mające na celu zastosowanie instrumentu EUWT na polsko-czeskim pograniczu zostały już podjęte między innymi przez najwyższy organ Euroregionu Śląsk Cieszyński - Radę Euroregionu. Zgodnie z Uchwałą z dnia 21 października 2009 roku⁴⁷ Rada będzie wspierała aktywności, które zmierzają do powołania europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej, funkcjonującego na całym pograniczu polsko-czeskim, współtworzonego przez polskie i czeskie strony Euroregionów: Beskidy, Glacensis, Nysa, Pradziad, Silesia i Śląsk Cieszyński. Zadaniem takiego EUWT byłoby zarządzanie nowym programem współpracy transgranicznej na lata 2014 - 2020, który zastąpi Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska na lata 2007 - 2013 (POWT RC - RP 2007 - 2013). Pozwoliłoby to częściowo wyeliminować skomplikowane procedury realizacji i rozliczania projektów, w które zaangażowanych jest zbyt wiele instytucji pośredniczących, skrócić czas oczekiwania na zwrot poniesionych kosztów realizacji projektów oraz ubiegać się o większą ilość środków na wspieranie współpracy transgranicznej⁴⁸. Z drugiej strony należy pamiętać o wielu ograniczeniach związanych z wdrażaniem EUWT, wynikających między innymi z cech konstytutywnych instrumentu. Niezwykle istotnym jest posiadanie jednej siedziby statutowej EUWT, a wybór jej lokalizacji pociąga za sobą poważne skutki prawne, gdyż określa w szczególności właściwe prawo mające pomocniczo zastosowanie do EUWT oraz organy odpowiedzialne za jego kontrolę⁴⁹. Istnieje również cały szereg barier określonych przez uczestników konferencji tematycznych omówionych w rozdziale 3. Co prawda zostały one wskazane jako ogólne ograniczenia polsko-czeskiej współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński, ale można je odnieść do kwestii związanych z powoływaniem EUWT. Problem stanowi ponadto niski poziom świadomości społeczeństwa, w tym przedstawicieli partnerów w współpracy transgranicznej oraz jednostek samorządu terytorialnego w zakresie najważniejszych cech EUWT, jego potencjalnych korzyści lub związanych z nim niejasności prawnych⁵⁰, co wynika z toczącej się dopiero od niedawna dyskusji na temat roli europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej na polsko-czeskim pograniczu.

Drugim działaniem, w którym nowy instrument prawny może znaleźć swoje zastosowanie, jest powołanie na jego podstawie polsko-czeskiego EuroInstytutu. Jednak również w tym przypadku należy brać pod uwagę szereg ograniczeń związanych z wdrażaniem EUWT, choć ich zakres będzie zdecydowanie mniejszy, niż w kwestii wdrażania europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej zarządzającego programem transgranicznym. Gdyby proces ten przebiegł pomyślnie, EuroInstytut stałby się nie tylko jednym z pierwszych EUWT w regionie, ale stanowiłby przykład prowadzenia wspólnych działań doradczo-szkoleniowych na pograniczu w pełnym tego słowa znaczeniu, to znaczy opartych na jednej polsko-czeskiej instytucji⁵¹.

⁴⁷ Art. 1, Pkt. 1 Uchwały nr 5/XXII/2009 Rady Euroregionu „Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko” z dnia 21 października 2009 roku w sprawie zaangażowania się struktur Euroregionu ŚC - TS w formowanie europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej.

⁴⁸ Ograniczenia te, jako jedne z najczęstszych, zostały wymienione przez przedstawicieli polskich euroregionów. Patrz: *Euroregiony na granicach Polski 2007*, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 25.

⁴⁹ *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej (EUWT)*, Komitet Regionów, Bruksela, styczeń 2007, s. 3.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 158.

⁵¹ M. Olszewski, *Koncepcja powstania międzynarodowego ośrodka doradczo-szkoleniowego EuroInstytutu PL-CZ*, op.cit., s. 14.

PODSUMOWANIE

Euroregion Śląsk Cieszyński reprezentowany po polskiej stronie przez Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” od dwunastu lat stara się w skuteczny sposób reagować na zmiany dokonujące się w polsko-czeskim obszarze przygranicznym. Przystąpienie Polski i Czech do Układu z Schengen w grudniu 2007 roku było niewątpliwie jednym z ważniejszych wydarzeń w historii polsko-czeskiej współpracy transgranicznej, nie pozostającym bez znaczenia dla jej dalszego kształtowania się i rozwoju. Stanowiło ono również ogromne wyzwanie dla obu państw, gdyż wiązało się zarówno z koniecznością dostosowania się do wymogów określonych w dokumentach prawnych dotyczących funkcjonowania strefy Schengen, jak i ze zmianami społeczno-gospodarczymi rzutującymi na życie obywateli krajów przystępujących. Dzięki zrealizowanym w ramach przedsięwzięcia konferencjom tematycznym możliwym stało się dokonanie bilansu wejścia Polski i Czech do wspólnego obszaru swobodnego przepływu osób, towarów, usług i kapitału oraz uzyskanie odpowiedzi na pytanie: czy wejście Polski i Czech do strefy Schengen wpłynęło na rozwój różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego na polsko-czeskim pograniczu. W niniejszej publikacji przedstawiono teoretyczne aspekty związane z problematyką Schengen, wyniki analizy wniosków z konferencji tematycznych oraz badań ankietowych, a także określono potencjalne kierunki rozwoju współpracy transgranicznej w Euroregionie Śląsk Cieszyński, których realizacja może stać się nie tylko odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności, ale również sposobem na poprawę warunków życia mieszkańców polsko-czeskiego pogranicza.

LITERATURA

- Dirk Peters o Europejskim Ugrupowaniu Współpracy Terytorialnej [w:] Inforegio - panorama. Regiony jako partnerzy. Cel: Europejska Współpraca Terytorialna, Nr 24, Ana-Paula Laissy, Komisja Europejska, DG ds. Polityki Regionalnej, Bruksela, grudzień 2007.
- Dočkal V., Chovančík M. et al., *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: růžový obláček a hrana reality*, Masarykova univerzita, Brno 2005.
- Drożdż W., *Biuletyn Informacyjny Polska w strefie Schengen*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa.
- Dudzić A., *Polska w strefie Schengen*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009.
- Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej (EUWT)*, Komitet Regionów, Bruksela, styczeń 2007.
- Euroregiony na granicach Polski*, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2001.
- Euroregiony na granicach Polski 2007*, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski*, Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 1999.
- Gola M., *Możliwości współpracy ponad granicami - co zyskujemy dzięki euroregionom [w:] Horní Šlezsko a Severní Morava jako silný region Střední Evropy - Sborník z druhého Česko-polského pracovního semináře - Komorní Lhotka 17.2. - 18.2.2000*, Ostrava 2000.
- Hofstede G., *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2000.
- Mierosławska A., *Czynniki aktywizujące i hamujące rozwój współpracy transgranicznej [w:] Samorząd terytorialny*, Nr 3/2004, Wydawnictwo „KiK” Konieczny i Kruszewski/Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o.o., Warszawa 2004, s. 48.
- Misiejuk D., *Komunikowanie się z obcym [w:] red. J. Niktorowicz, Kultury tradycyjne a kultura globalna*, Trans Humana, Białystok 2001.
- Olszewski M., *Euroregion Těšínské Šlezsko jako příklad polsko-české přeshraniční spolupráce [w:] red. R. Kaszper, B. Malysz, Poláci na Těšínsku v letech 1920 - 2010*, Kongres Poláků v České republice, Český Těšín 2009.
- Olszewski M., *Koncepcja powstania międzynarodowego ośrodka doradczo-szkoleniowego EuroInstytutu PL-CZ, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Cieszyn 2009.*
- Olszewski M., *Political problems of Polish-Czech cross-border co-operation in the region of Śląsk Cieszyński* - niepublikowany artykuł naukowy.
- Olszewski M., *Program partnerskiej współpracy gmin Jasienica - Petřvald na lata 2007 - 2013*, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Cieszyn - Jasienica 2008.
- Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT)*.
- Róg J., *Przemiany w stosunkach polsko-czeskich na pograniczu. Na przykładzie Śląska Opolskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1998.
- Róg J., *Relacje społeczno-ekonomiczne na pograniczu polsko-czeskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2001.
- Statut Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” z siedzibą w Cieszynie.*
- Strategia współdziałania NGO na terenie Śląska Cieszyńskiego - model współpracy polskich i czeskich organizacji pozarządowych*, Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem”/Instytut EuroSchola, Cieszyn - Třinec 2009.
- Sułkowski L., *Kulturowa zmienność organizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002.
- Uchwała nr 5/XXI/2009 Rady Euroregionu „Śląsk Cieszyński - Těšínské Šlezsko” z dnia 21 października 2009 roku w sprawie zaangażowania się struktur Euroregionu ŚC - TS w formowanie europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej.*
- Wassenberg B., *Le management interculturel des relations transfrontalières à l'exemple du Rhin Supérieur*, l'Institut des Hautes Etudes Européennes de Strasbourg, Strasbourg 2005.
- Wigłasz O., Olszewski M., *Koncepcja funkcjonowania transgranicznego systemu współpracy sieciowej Inforeg w Euroregionie Śląsk Cieszyński - Těšínské Šlezsko*, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, Cieszyn 2007.

SHRnutí

Vstup Polska a Česka do Schengenského prostoru v prosinci 2007 byl jednou z důležitých událostí v dějinách polsko-české přeshraniční spolupráce, jelikož nejen došlo ke zrušení kontroly na vnitřních hranicích, jenž mají se sousedními státy Evropské unie, ale také k mnoha jiným změnám, které v menší nebo větší míře mají nebo měly vliv na různé aspekty společensko-hospodářského života.

Význam podepsání Schengenské dohody z hlediska polsko-českého pohraničí postřehlo Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” - polský partner Dohody o regionální spolupráci s názvem „Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko”, které v roce 2009 připravilo projekt „Schengen - prostor nových možností. Organizace mezinárodních konferencí v rámci zlepšení spolupráce na polsko-českém pohraničí”. V rámci předsevzetí se uskutečnily dvě tématické konference, jejichž cílem bylo odpovědět na otázky, zda vstup Polska a Česka do Schengenského prostoru vytvořil a vytváří nové možnosti pro instituce a organizace, které fungují na příhraničním území Těšínského Slezska a také pro jeho obyvatele. Na konferenci se rovněž zabývalo otázkami vytváření evropských seskupení pro územní spolupráci a také se diskutovalo o budoucích směrech rozvoje důležitých z hlediska Euroregionu Těšínské Slezsko.

Tato zpráva, jenž je výsledkem realizace tématických konferencí, se skládá z pěti částí. První kapitola publikace se týká referátů věnovaných problematice Schengenu, které proběhly v rámci oficiální části konference. Další je zápisem jejího průběhu, jenž se týká hlavně workshopů. V následujících dvou kapitolách byly představeny návrhy z provedených diskusí a anket, jenž umožnily vymezit potenciální směry rozvoje Euroregionu Těšínské Slezsko, popsané v poslední kapitole publikace.

RÉSUMÉ

L'entrée de la Pologne et de la République tchèque dans l'espace Schengen en décembre 2007 était l'un des plus importants événements de l'histoire de la coopération transfrontalière polono-tchèque. Elle signifiait non seulement la suppression des contrôles aux frontières intérieures des pays membres mais aussi de nombreux changements qui influençaient et influencent les différents aspects de la vie sociale et économique.

L'Association de Développement et de Coopération Régionale « Olza » (Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej « Olza »), partenaire polonais de l'Accord de coopération régionale sous le nom de « Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšínské Slezsko », a remarqué l'importance de l'adhésion de ces deux pays à la Convention de Schengen et, en 2009, a préparé un projet : « Schengen : l'espace de nouvelles possibilités. L'organisation des conférences internationales dans le cadre du renforcement de la coopération polono-tchèque ». En le réalisant, l'Association « Olza » a organisé deux conférences thématiques dont le but était de fournir la réponse à la question suivante : est-ce que l'entrée de la Pologne et de la République tchèque dans l'espace Schengen crée de nouvelles possibilités pour les institutions et organisations qui fonctionnent dans l'espace frontalier de la Silésie de Cieszyn ainsi que pour ses citoyens ? La problématique de la création des groupements européens de coopération territoriale (GECT) ainsi que les axes prioritaires de développement futur de l'Eurorégion Śląsk Cieszyński ont été également discutés au cours des conférences.

Le présent rapport, qui est le résultat de la réalisation des conférences thématiques, est composé de cinq parties. Le premier chapitre fait référence aux discours qui ont été prononcés pendant la partie officielle des conférences. Le chapitre suivant s'appuie avant tout sur les ateliers-débats réalisés pendant la seconde partie des conférences. Deux derniers chapitres comportent des conclusions tirées des discussions et des enquêtes qui ont permis de déterminer les axes potentiels de développement de la coopération transfrontalière polono-tchèque, décrits dans le dernier chapitre de la publication.